نگاه

سلطنت عمان پنجره‌ای به سوی اعتدال منطقه

حسن هادی
کارشناس روابط بین‌الملل

● ویژگی‌های خاص و منحصربه‌فرد سلطنت عمان به عنوان یک کشور عربی، از عمان کشوری آرام و درعین‌حال تأثیرگذار ساخته است. پیشینه تاریخی و قومی مردمان این کشور آنها را از سایر اعراب متمایز می‌کند. مردمی آرام، مبادی‌آداب، مهربان و خونگرم. در این کشور خشونت و دعوا معنی ندارد. مانیفست تغییرناپذیر این کشور عرب‌زبان قانون‌مداری آمیخته با دین‌مداری است؛ خصیصه‌ای که به صورت خیره‌کننده وحدت و احترام متقابل و امنیت را بر جامعه مستولی کرده است. سلطان به عنوان شخص اول مملکت، مورد احترام و اعتماد بوده و تصمیماتش فصل‌الخطاب امور است. شخصیت متین و بی‌حاشیه سلطان‌قابوس و مدیریت کارآمد او، از وی چهره‌ای محبوب در میان مردم ساخته است. از میان هیاهو و غوغاسالاری برخی کشورها که داعیه‌های مختلفی در سر دارند، سلطنت عمان با وجود اینکه کشوری مونارشی است، با اعتدال و با رویکردی شبیه به سوسیال- دموکراسی که مدلی کاملا غربی است، با هژمونی سنتی توانسته است وفاق ملی و آزادی‌های مشروع و قابل قبولی در حوزه مذهب و مدنیت به وجود آورد. اقوام مختلف تحت حمایت قانون آمیزه‌ای از آزادی‌های غربی را در این کشور تجربه می‌کنند. تأمین امنیت داخلی با تکیه بر احترام به قانون و وحدت، ویژگی بارز این کشور است. همه اینها را وقتی کنار هم می‌گذاریم، درمی‌یابیم این کشور خانه امن یا حیاط‌خلوت منطقه است، ظاهرا دیگر کشورهای عربی و حتی غربی نیز بدشان نمی‌آید در منطقه پرمخاطره‌ای مانند خاورمیانه کشوری وجود داشته باشد که با اعتدال و بی‌طرفی نقش میانجی و آشتی‌دهنده را ایفا کند، همه کشورها کم‌وبیش با خلق‌وخو و آرامش این کشور آشنا هستند و به آن احترام می‌گذارند. سلطنت عمان با سیاست و دقت مثال‌زدنی وظیفه دیده‌بانی را در خلیج‌فارس به عهده گرفته است و به‌خوبی جهت‌گیری‌های ناموزون و نسنجیده تصمیم‌سازان منطقه را با ملایمت به سمتی هدایت می‌کند که کمترین آسیب به منافع کل منطقه وارد نشود. عمان با تداوم سیاست تنش‌زدایی‌ای که به نظر می‌رسد تاکنون نیز انتخاب چندان بدی نبوده است، توانسته اعتماد کشورهای همجوار را به‌خوبی جلب کند. صرف‌نظر از اینکه اوراق پرحدس و گمان داستان آینده این کشور چگونه و به دست چه کسانی ورق خواهد خورد، همه‌چیز حاکی از آن است که ساختار و زیربنای سیاسی این کشور که کاملا با سیاست داخلی آن آمیخته است و سال‌هاست با چیره‌دستی و تجربه سلطان، طراحی و برنامه‌ریزی شده، تغییر چندانی نخواهد کرد. این نقش‌آفرینی هرچند بسیار دشوار و جلب نظر همه کشورها به آن نیز دشوارتر است، اما درحال‌حاضر بهترین گزینه برای سلطان‌قابوس و متحدان غربی و منطقه‌ای‌اش به شمار می‌رود. ایران به عنوان بزرگ‌ترین قدرت منطقه که طولانی‌ترین مرز آبی را در شمال خلیج فارس با کشورهای عربی دارد، نمی‌تواند از سوی هیچ کشوری به‌خصوص کشور عمان نادیده گرفته شود. تنگه هرمز و موقعیت خاص آن که در جنوب و شمال با تعامل بسیار هماهنگ دو کشور، سال‌هاست بر عبورومرور کشتی‌ها و ناوهای خارجی نظارت دارند، ضرورت این وفاق بین‌المللی را نمایان می‌کند. دست‌اندازی قدرت‌های بزرگ در طول تاریخ به منطقه زرخیز خلیج فارس آرامش را از این منطقه گرفته است و ظاهرا گریزی هم از آن وجود ندارد. در هر برهه‌ای، به بهانه‌های مختلف این منطقه صحنه تاخت‌وتاز و قدرت‌نمایی کشورها بوده است. اعتدال تنها مُسکن آرامش‌بخش در این نقطه از کره‌زمین است. تمام قدرت‌ها بدون استثنا، باید از حریم تنش و درگیری‌های سیاسی خود را دور نگه دارند. کوچک‌ترین تنش در این منطقه بهانه حضور بیگانگان و سوداگران مرگ را فراهم می‌کند.

روزنه

واکنش تهران به ادعای برخی رسانه‌های عربی

● **ایسنا:** دفتر حفاظت منافع جمهوری اسلامی ایران در مصر، ادعای اخیر برخی پایگاه‌های خبری و رسانه‌های عربی را در القای حمایت تسلیحاتی ایران از تروریست‌ها در سینا با استناد به فیلم مشکوک منتشرشده از سوی تروریست‌ها، مضحک و دروغین دانست و با اشاره به سابقه منبع این خبرسازی کذب از سوی مجله صهیونیستی اسرائیل «دیفنس» در گذشته و بازنشر آن در برخی رسانه‌های مغرض سعودی، بر مواضع آشکار، ثابت و همیشگی جمهوری اسلامی ایران در قبال گروه‌های تروریستی - صهیونیستی مانند داعش و شاخه‌های این گروهک تروریستی در کشورهای مختلف از جمله سوریه، عراق و مصر تأکید کرد: ایران از هیچ کوششی برای مبارزه با این گروه‌های تکفیری و ترغیب جهانیان برای مقابله با اقدامات ضد انسانی آنان فروگذار نکرده و نمی‌کند.

وزیران خارجه ایران، روسیه و سوریه گرد هم آمدند

رایزنی سه‌جانبه در مسکو

ظریف: آمریکا رغبتی برای تحقیق درباره مسائل سوریه ندارد

محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه کشورمان، دیروز به مسکو رفت تا علاوه بر ملاقات با سرگئی لاوروف، همتای روس خود، در یک نشست سه‌جانبه با حضور وزیران خارجه ایران، روسیه و سوریه شرکت کند. این نشست دومین رایزنی مشترک ظریف، لاوروف و ولید معلم درباره بحران سوریه است؛ بحرانی که حل‌وفصل آن بعد از حمله شیمیایی خان‌شیخون و حمله موشکی‌ای که آمریکا در واکنش به آن انجام شد، پیچیده‌تر از قبل شده است. آمریکا دولت اسد را مسئول آن حمله شیمیایی می‌داند اما سوریه و متحدان آن یعنی روسیه و ایران بر این باور نیستند و می‌خواهند این مسئله مورد بررسی قرار گیرد.

به دنبال عاملان حمله شیمیایی

ظریف دیروز در بدو ورود اهداف سفر یک‌روزه خود را تشریح کرد و گفت: «پس از تجاوز آمریکا به خاک سوریه لازم بود سه کشور ایران، روسیه و سوریه به عنوان سه متحد با هم جلسه هماهنگی داشته باشند. از سوی دیگر، ضرورت داشت درخصوص توافقات دیدار رئیسان‌جمهوری ایران و روسیه که هشتم فروردین در کاخ کرملین برگزار شد، هماهنگی‌هایی با طرف روس داشته باشیم».

او دیدار دوجانبه‌ای با ولید معلم همتای سوری خود داشت که طرفین در آن مسائل مورد علاقه، اوضاع خاورمیانه به‌ویژه سوریه را بررسی و بر ادامه هم‌گرایی‌های دو کشور برای حل سیاسی درگیری‌ها تأکید کردند.

ظریف در این دیدار که در هتل پرزیدنت مسکو برگزار شد با اشاره به دستاوردهای راهبرد مشترک حل سیاسی بحران سوریه بر ادامه روند کنونی تأکید کرد.

گفتنی است در این ملاقات تازه‌ترین تحولات مانند شرایط سوریه از جمله مسائل مربوط به خان‌شیخون و لزوم انجام تحقیقات مستقل و بی‌طرف برای روشن‌شدن عامل واقعه شیمیایی سه‌شنبه هفته گذشته در این شهر مورد مذاکره قرار گرفت. ظریف در حالی دیروز با همتایان خود از ضرورت انجام تحقیقات مستقل در مورد عاملان حمله شیمیایی خان‌شیخون مذاکره کرد که علیرضا جهانگیری نماینده دائم جمهوری اسلامی ایران در سازمان منع سلاح‌های شیمیایی نیز در اجلاس فوق‌العاده این سازمان بر اعزام کمیته حقیقت‌یاب به سوریه تأکید کرد.

موضوع بررسی حمله شیمیایی خان‌شیخون در حالی مطرح است که آمریکایی‌ها دولت اسد را مسئول این حمله می‌دانند. پنتاگون اعلام کرده گفت‌وگوی نظامیان سوری را شنود کرده است و این گفت‌وگوها از شرکت ارتش سوریه در حادثه خان‌شیخون حکایت می‌کند. روسیه با آمریکا هم‌نظر نیست و شواهد آنها را بی‌اساس می‌داند. سخنگوی وزارت دفاع روسیه دیروز دراین‌باره گفت: «طبق رسم معمول هر اقدامی که از سوی آمریکا در نقض قوانین بین‌المللی انجام می گیرد به‌ویژه اگر تجاوز نظامی به کشورهای مستقل باشد، پنتاگون با ادعای وجود شواهد انکارناپذیر در مورد عمل شرارت‌گونه، آن را توجیه می‌کند. هر قدر که این شواهد توهم‌آمیزتر باشد، سطح محرمانه‌بودن آن نیز افزایش می‌یابد». این مقام روس افزود: «اگر سازمان‌های اطلاعاتی آمریکا شواهدی درباره حادثه خان‌شیخون مبنی بر دخالت ارتش سوریه در این حادثه را پنهان کنند به آن معنی خواهد بود که هیچ مدرکی برای اثبات آن ندارند».

> **ظریف:**
> **پس از تجاوز آمریکا به خاک سوریه لازم بود سه کشور ایران، روسیه و سوریه به عنوان سه متحد با هم جلسه هماهنگی داشته باشند. از سوی دیگر، ضرورت داشت درخصوص توافقات دیدار رئیسان‌جمهوری ایران و روسیه که هشتم فروردین در کاخ کرملین برگزار شد، هماهنگی‌هایی با طرف روس داشته باشیم**

تقویت هم‌گرایی با روسیه

وزیر امور خارجه کشورمان دیدار جداگانه‌ای نیز با سرگئی لاوروف وزیر خارجه روسیه داشت؛ دیداری که طرفین در آن مسائل مختلف از جمله اوضاع خاورمیانه به‌ویژه سوریه را بررسی و بر ادامه هم‌گرایی‌های دو کشور در منطقه و لزوم مبارزه منطقه‌ای و بین‌المللی با تروریسم تأکید کردند.

او در ادامه این جلسه ضمن محکوم‌کردن تجاوزگری اخیر آمریکا در موشک‌باران روز جمعه پایگاه هوایی الشعیرات، راهبرد حل سیاسی بحران این کشور و قطع مداخله خارجی را ضروری خواند و گفت: «می‌خواهم دوباره تسلیت خود را برای واقعه تروریستی سن‌پترزبورگ اعلام کنم و باید با تقویت همکاری بین‌المللی با تروریسم مبارزه کنیم».

ظریف افزود: «مبارزه باید جدی باشد و نه نمادین و از سوی دیگر ادعای استفاده از سلاح شیمیایی علیه سوریه به عنوان بهانه و توطئه تجاوز علیه سوریه باید نفی شود و تحقیقات لازم و بی‌طرفانه صورت گیرد».لاوروف، وزیر خارجه روسیه، نیز گفت: «اکنون هم‌زمان با برنامه حل سیاسی راهکارهای هم‌گرایی برای تقویت این روند را پیگیری می کنیم. ما به این روند ادامه می دهیم تا بتوانیم به نتایج بیشتری دست یابیم».

گفتنی است مبارزه علیه تروریسم با گسترش همکاری‌های منطقه‌ای و بین‌المللی، ادامه مذاکرات سوری- سوری، حفظ یکپارچگی سوریه و تعیین سرنوشت آینده این کشور به عنوان حق انحصاری سوری‌ها بدون مداخله خارجی از سوی ظریف و لاوروف مورد تأکید قرار گرفت.

نشست سه‌جانبه ایران، روسیه و سوریه

وزیران خارجه ایران، روسیه و سوریه دو روز بعد از رایزنی‌های رکس تیلرسون، وزیر خارجه آمریکا، در مسکو در همین شهر گرد هم آمدند و پشت درهای بسته گفت‌وگو کردند. آنها یک بار دیگر آخرین اوضاع سوریه را بررسی می‌کنند. نخستین نشست سه‌جانبه ظریف، ولید معلم و لاوروف آبان‌ماه سال قبل انجام شده بود. بعد از آن هم ظریف و لاوروف در دی‌ماه ترکیه را وارد بازی کردند. ترکیه قبل از آن با کشورهای غربی و عربی ضدسوری همسو و به دنبال حذف اسد بود. وزیران خارجه ایران، روسیه و ترکیه بعد از این نشست بیانیه‌ای را تصویب کردند که دربرگیرنده مبارزه با داعش و جبهه النصره، فراخوان جهانی برای همکاری علیه تروریسم، حفظ تمامیت ارضی و یکپارچگی سوریه، رد راهکار نظامی برای حل بحران کنونی، اجرای قطع‌نامه ۲۲۵۴، کمک‌رسانی فراگیر به سوری‌ها، لزوم برقراری نظام خروج آزادانه مردم از مناطق درگیری و تحت سلطه تروریست‌ها و همچنین پشتیبانی از برگزاری مذاکرات سوری-سوری در قزاقستان است. در چارچوب این راهبرد، آتش‌بس فراگیر در سوریه از ۱۰ دی‌ماه ۹۵ به ضمانت سه کشور بانی مذاکرات آستانه برقرار شد و در قطع‌نامه شورای امنیت سازمان ملل نیز مورد تأیید قرار گرفت.

بعد از برقراری آتش‌بس و در گام بعدی، رایزنی‌ها در آستانه آغاز شد. نخستین نشست آستانه، چهارم بهمن برگزار شد و نمایندگان گروه‌های مسلح پذیرنده پیمان آتش‌بس و هیئت دولت سوریه بعد از حدود شش سال درگیری با هم مستقیما گفت‌وگو کردند. این همان نشستی بود که با کلی جاروجنجال در مورد حضور آمریکا همراه شد و نهایتا سفیر آمریکا به‌عنوان ناظر در آن شرکت کرد. مذاکرات آستانه چند دور دیگر نیز ادامه یافت و قرار است ماه آینده در تهران و در سطح کارشناسان برگزار شود.

گفتنی است مذاکرات صلح سوریه که پیش‌تر به ابتکار سازمان ملل آغاز شده بود نیز در این مدت ادامه یافت؛ یک جلسه در ژنو و یک جلسه در بروکسل؛ جلساتی که دستاورد قابل ملاحظه‌ای نداشت. بعد از مذاکرات بروکسل بود که دونالد ترامپ پایگاه الشعیرات را در سوریه هدف گرفت. بهانه او حمله شیمیایی اخیر در خان‌شیخون بود؛ موضوعی که وزرای خارجه ایران، روسیه و سوریه در نشست سه‌جانبه دیروز به آن پرداختند. ظریف بعد از این جلسه در سالن تشریفات وزارت خارجه روسیه و در جمع خبرنگاران گفت: «حمله جمعه گذشته آمریکا (به پایگاه عملیات هوایی ضدتروریستی الشعیرات سوریه) نشان می دهد که هدف، بهره‌برداری از حادثه تلخ خان‌شیخون بود».

ظریف با تأکید بر اینکه «ما خواستار بررسی دقیق موضوع شیمیایی در محل وقوع و همچنین پایگاه الشعیرات هستیم، زیرا خارج از آنها هیچ دلیلی برای اثبات وجود ندارد و از موافقت سوریه برای انجام تحقیقات لازم نیز استقبال می‌کنیم»، گفت: «باید مشخص شود که اقدام خان‌شیخون چگونه صورت گرفته که مردم و کودکان قربانی شدند. ایران به‌عنوان کشوری که بسیاری از شهروندانش قربانی جنگ‌افزارهای شیمیایی اهدایی غرب به صدام شده‌اند و هزاران نفر امکان تنفس معمولی را ندارند، می‌خواهد موضوع خان‌شیخون روشن شود».

او با انتقاد از تحقیقاتی که دور از میدان حادثه انجام می‌شود، تأکید کرد: «ایران نیز گرفتار این مسائل بوده است و در دهه ۸۰ نیز ما درخواست داشتیم تا درباره مسئله سلاح‌های شیمیایی استفاده‌شده علیه ایران تحقیق شود».

وزیر امور خارجه ایران افزود: «الان هم در سوریه شاهد استفاده از ملاک‌های دوگانه هستیم. بعد از اتفاقات، ما بلافاصله از نهادهای بین‌المللی درخواست کردیم که درباره این اتفاقات تحقیق انجام شود، اما آمریکا به‌جای تحقیق به سوریه حمله کرد و این نشان داد آمریکا رغبتی برای تحقیق درباره مسائل سوریه ندارد».

او تأکید کرد: «ما همچنان اصرار داریم تحقیق انجام شود؛ هم درباره حملات شیمیایی به خان‌شیخون و هم درباره حمله آمریکا به پایگاه شعیرات. آزمایشگاه‌ها می‌توانند این را بررسی کنند و مشخص شود؛ مواد شیمیایی و مراکز استفاده‌شده و تولیدکننده این مواد کجا بوده‌اند».

وزیر امور خارجه کشورمان تأکید کرد: «همین کشورهای غربی بودند که در گذشته به کشور عراق سلاح‌های شیمیایی دادند».

عکس: AP

محمدحسین ملایک، سفیر سابق ایران در چین در گفت‌وگو با «شرق»:

رایزنی ایران و روسیه دائمی است

رایزنی ظریف با همتایان روس و سوری در حالی انجام می‌شود که رکس تیلرسون وزیر خارجه آمریکا به مسکو سفر و با لاوروف و پوتین ملاقات کرد. بسیاری معتقدند استراتژی جمهوری اسلامی ایران در سوریه تحت‌تأثیر مذاکره روسیه و آمریکا قرار خواهد داشت. تحلیل شما از هم‌زمانی این رایزنی‌ها و مذاکرات چیست؟

به‌طور اصولی استراتژی ایران در سوریه نمی‌تواند همخوانی صددرصد با روسیه داشته باشد. ایران در یک ائتلاف با دولت روسیه و سوریه در سوریه عملیات انجام می‌دهد. بنابراین منطقا آن قسمت از سیاست‌ها که با روسیه همخوانی ندارد، می‌تواند تحت‌تأثیر تعاملات روسیه با دیگران حتی با دولت سوریه قرار گیرد.

اما سفر جناب آقای ظریف جزء رایزنی‌های دائمی ایران و روسیه قرار می‌گیرد. حتما در سفر ایشان شرایط جدید ناشی از حمله آمریکا به سوریه مورد بحث قرار خواهد گرفت. مواضع آقای پوتین در ملاقات خود با طرف ایتالیایی و ابراز خطری که از توطئه غرب برای به‌کارگیری سلاح شیمیایی در اطراف دمشق کرد، نشان می‌دهد که شرایط نوین، ایران و روسیه را به یکدیگر نزدیک‌تر خواهد کرد تا برعکس. رابطه آمریکا و روسیه با فشار محافظه‌کاران آمریکایی از آنچه آقای ترامپ و تیمش علاقه داشتند فاصله زیادی پیدا کرده و آقای تیلرسون قبل از اینکه بخواهد به روسیه پیشنهادی علیه ایران بدهد، باید فکر کند که چگونه این رابطه را متعادل‌تر کند. اما درباره سوریه حتما بحث درباره راه‌حل سیاسی صورت خواهد گرفت و به نظر من موضوع تمامیت ارضی سوریه، موضوع اکراد و شکل دولت مرکزی سوریه می‌تواند شاکله بحث جدی آنان باشد مگر اینکه بخواهند روسیه را به خاطر عدم کنترل دولت سوریه در به‌کارگیری سلاح شیمیایی تحت فشار بین‌المللی بگذارند. به نظر می‌رسد در بهترین شرایط دو کشور از مذاکرات ژنو بدون تغییرات جدی در محتوا حمایت کنند و اگر فاصله بین دو کشور زیاد باشد، این دستاورد هم دور از دسترس خواهد بود و کار به نتایج صحنه عملیات موکول خواهد شد. درباره هم‌زمانی دو سفر نیز بعید است غیر از هم‌زمانی بتوان چیز دیگری تفسیر کرد.

بالاخره مسئله سوریه جهان را درگیر کرده است. حمله موشکی ترامپ به سوریه نشان داد که بدون درنظرگرفتن سهم آمریکا در مذاکرات مرتبط با سوریه، نمی‌توان نتیجه چندانی از آن انتظار داشت. مذاکرات کارشناسی در تهران در حال برنامه‌ریزی است. این معادله را چگونه می‌توان به نتیجه رساند؟

حمله موشکی آمریکا به سوریه موضوع سهم‌خواهی نیست بلکه علاقه‌مندی و فشار متحدان آمریکا از عربستان تا انگلستان است تا آن کشور مشارکت عملیاتی بیشتری در سوریه داشته باشد. البته قطعا به دلیل ارتباط صحنه سوریه و عراق به یکدیگر و حضور جدی آمریکا در عراق نمی‌توان تمایلات سیاسی آن کشور را ندیده گرفت. به طور کلی نتیجه بحران سوریه و عراق بدون ملاحظه نظرات آمریکایی‌ها قدری دور از ذهن است. البته روس‌ها با این روند هماهنگ‌تر هستند.

کوتاه دیپلماسی

تحریم‌های جدید وزارت خزانه‌داری آمریکا علیه ایران

● **ایسنا:** وزارت خزانه‌داری آمریکا در بیانیه‌ای و در ادامه سیاست‌های خصمانه این کشور علیه ایران از تحریم سازمان زندان‌های تهران و سهراب سلیمانی، مسئول بلندپایه سازمان زندان‌های ایران، در ارتباط با آنچه نقض جدی حقوق بشر در ایران توصیف شده است، خبر داد.

سخنگوی وزارت امور خارجه در واکنش به این تحریم، می‌گوید: دولت آمریکا به‌دلیل کارنامه مردود داخلی و بین‌المللی خود در جایگاهی نیست که بتواند درباره وضعیت حقوق بشر در دیگر کشورها اظهار نظر یا اقدامی کند.

رایزنی‌های تلفنی ظریف

● **ایسنا:** وزیر امور خارجه ایران عصر پنجشنبه در تماس‌های تلفنی جداگانه با چند نفر از همتایان خود درباره مسائل منطقه‌ای، به‌ویژه سوریه و دیگر مسائل مورد علاقه گفت‌وگو و تبادل نظر کرد.

محمدجواد ظریف در گفت‌وگو با همتای قزاقستانی خود ضمن غیرقابل قبول دانستن اقدام یک‌جانبه آمریکا علیه سوریه خواستار انجام تحقیقات بی‌طرفانه بین‌المللی درباره حمله شیمیایی در این کشور شد. در این گفت‌وگو همچنین درباره آخرین تحولات روند آستانه، رایزنی و تبادل نظر شد. وزیر امور خارجه ایران همچنین در تماس با وزیر امور خارجه ونزوئلا با اشاره به تحولات سوریه و محکومیت اقدام یک‌جانبه آمریکا و ضرورت انجام تحقیق بی‌طرفانه درباره حمله شیمیایی، خواستار فعال‌شدن جنبش عدم تعهد در تحولات سوریه شد. در رایزنی با همتایان برزیلی و بولیویایی هم وزیر امور خارجه ایران ضمن تقبیح حمله شیمیایی در سوریه و اقدام یک‌جانبه آمریکا، بر انجام یک تحقیق بین‌المللی بی‌طرفانه در این زمینه تأکید کرد.